

בין שיקום לבנון להחלשת חזבאללה: דילמת הסיוע הכלכלי

אורנה מזרחי ונועם בינשטוק | גיליון 2209 | 1 בנובמבר 2026

השינוי בהנהגה הלבנונית וחולשת חזבאללה בעקבות המלחמה עם ישראל מייצרים לכאורה הזדמנות לשינוי מאזן הכוחות הפנימי בלבנון, באמצעות סיוע נרחב למדינה להבראת כלכלתה ולביסוס ריבונותה. אך מעבר לאתגרים הנובעים מהכשל המערכתי העמוק בו נתונה הכלכלה הלבנונית, החשש העיקרי הוא כי כספי הסיוע ישרתו במקביל את חזבאללה, המשולב היטב בדיפסטייט ובמוסדות הביטחוניים והאזרחיים של לבנון. המסקנה העיקרית במאמר זה היא שנדרש סיוע דחוף ללבנון הן לשיפור מצבה הכלכלי והן לשיקום האוכלוסייה השיעית שנפגעה במלחמה. זאת, תוך המשך המאמץ להחלשת חזבאללה ובתנאי שיכוננו המנגנונים המתאימים שיבטיחו שהסיוע לא יגיע לידי הארגון, על מנת שהתושבים בדרום לבנון יבינו שהמדינה היא זו שמסייעת להם ולא חזבאללה.

בשלוש השנים האחרונות, לבנון מצאה את עצמה שקועה במלחמות לא לה נגד ישראל, בשירות האינטרסים של חזבאללה ואיראן. מלחמות אלה רק החרפו את מצבה הכלכלי, שהיה כבר חמור בעקבות המשבר של 2019. המדינה הלבנונית זקוקה לסיוע חיצוני דחוף להבראה כלכלית ולשיקום נזקי המלחמות, בעיקר עבור התושבים השיעים בדרום. גם חזבאללה מצוי במצב כלכלי ופיננסי קשה בעקבות החלטתו להצטרף לחמאס ולפתוח חזית תמיכה בפלסטינים (ב-8 באוקטובר 2023), ובהמשך בעקבות החלטתו לחדש את הלחימה בשירות האינטרס האיראני לאחר כחצי שנה של הפסקת אש (27 בנובמבר 2024-2 במרץ 2026). על הפרק עומדת הדילמה הבאה: האם וכיצד ניתן לסייע כלכלית ללבנון תחת הנהגתה הנוכחית החיובית לישראל, תוך שימור הלחץ להחלשת חזבאללה ומניעת האפשרות שסיוע זה ישרת את הארגון וישמר את תלות האוכלוסייה השיעית בו.

הצורך הדחוף של לבנון בסיוע להבראת כלכלתה

השתתפות חזבאללה במלחמת "חרבות ברזל" (אוקטובר 2023 - נובמבר 2024) הסבה נזק כבד ישיר ועקיף למדינה הלבנונית, שהתווסף לנזקי המשבר הכלכלי בלבנון. על פי נתוני הבנק העולמי, כלכלת לבנון [הצטמצמה](#) ב-40% בין 2019 ל-2024, אם כי בעקבות הפסקת האש במהלך 2025 נרשמה מגמת התאוששות קלה: [צמיחה](#) של 4.7%, אשר התהפכה בעקבות חידוש הלחימה במרץ 2026. באפריל 2026 הושגה אמנם שוב הפסקת אש והחלו השיחות הישירות בין לבנון לישראל שהובילו ל"הסכם המסגרת" ביוני 2026, אך הנוכחות של צה"ל בכ-6% משטחה של לבנון בדרום והמשך העימות עם חזבאללה מקשים על שיקום נזקי המלחמה ושיפור המצב הכלכלי. בנאום בפרלמנט הלבנוני ב-15 בספטמבר 2026, דיווח ראש ממשלת לבנון כי הנזקים הישירים של המלחמה עד כה מגיעים לכדי 20 מיליארד דולר ועלולים [לצמוח](#) לכדי 27 מיליארד דולר. הבנק העולמי צופה התכווצות של 6.4% בתוצר של לבנון ב-2026 ואינפלציה של כ-17.5%.

מעבר לנזקים הכבדים של המלחמה, הכלכלה הלבנונית ממשיכה לסבול מתחלואיה המוכרים ערב המלחמה. ללבנון תקציב מוגבל שאינו מאפשר רמת שירותים מספקת לתושבים; אינפלציה גבוהה (שחיקה של למעלה מ-98% מערך הלירה הלבנונית מאז פרוץ המשבר ב-2019) שהובילה לדולריזציה של הכלכלה הפעילה המתנהלת במזומנים; שחיתות ותפקוד לקוי של כלל מוסדות המדינה; ומערכת בנקאית שטרם התאוששה מהמשבר הפיננסי שפקד אותה.

העיתון אלמודון הלבנוני פרסם ב-1 באוקטובר מאמר על העלות הגבוהה של המחיייה למשפחה בבירות. על פי נתוני המאגר הלא רשמי Numbeo, המבוסס על דיווחי גולשים, קיים פער בלתי נסבל בין רמות ההכנסה של משפחה ממוצעת (כ-500 עד 800 דולר לחודש) לבין הוצאות הקיום הבסיסיות (כ-3000-3500 דולר בחודש, ללא תשלום שכר דירה שהאמיר גם הוא).

זאת, בעיקר בשל התייקרויות השירותים בתחום האנרגיה, החינוך והמזון. ברחוב הלבנוני ניכרת עלייה בביטויי המחאה נגד המצב הקיים, אך ממשלת לבנון מתקשה לספק מענה לדרישות להעלאת שכר העובדים שנשחק.

למרות הצורך הדחוף של לבנון בסיוע חיצוני נרחב, סיוע זה מבושש לבוא. מכשול מרכזי לכך הוא הקושי של לבנון לעמוד בתנאים שהוצבו בפניה על ידי קרן המטבע הבינלאומית באפריל 2022 לקבלת מימון בהיקף 3 מיליארד דולר. עד כה טרם סוכם על תוכנית הבראה מסודרת בשל קשיים בקידום החקיקה הנדרשת וביישומה. בשנים האחרונות נרשמה התקדמות חלקית ביותר בחקיקה, אך היא אינה מספקת את קרן המטבע הבינלאומית:

- באוגוסט 2026 אישר הפרלמנט את תיקוני החוק לשיקום הבנקים ולארגונם מחדש, שהקין הגדירה כ"[צעד משמעותי קדימה](#)", אך הבהירה כי הסיוע מותנה בכניסתם לתוקף.
- באפריל 2025 [תוקן "חוק סודיות הבנקאות"](#), אך הוא לא אושר בעקבות מחלוקת על מידת עצמאות הבנק המרכזי (סעיף 3). לאחר שהחוק עבר בפרלמנט ב-12 באוגוסט 2026, הוא נבלם בעקבות עתירתו של הנשיא עאון.
- טרם הושלמה חקיקת "חוק הפער הפיננסי" לקביעת אופן חלוקת הפסדי הבנקים, לנוכח דרישת הבנק המרכזי לחריגים בחוק, אשר תוארו על ידי הקרן העולמית כחמורים. מסתמן כי החקיקה לא תושלם בחודשים הקרובים.
- הקרן גם דורשת אישור תקציב 2027 ומסגרת פיסקלית רב-שנתית התואמים את יכולתה של המדינה לעמוד בחובותיה, ובבנק המרכזי של לבנון מתעקשים לדרוש מקרן המטבע הבינלאומית שהרפורמות אותן היא מציעה יבוצעו דרכו בלבד.

להערכתנו, לאור התנגדויות הבנק המרכזי, לובי הבנקים וגורמים בממסד הפוליטי, יחד עם הרצון לשמר את מבני הכוח הקיימים בלבנון על חשבון הבראת המדינה, הסיכוי שלבנון תעמוד בתנאי הקרן ותזכה בתוכנית סיוע בעתיד הקרוב קלוש. יחד עם זאת, מסתמנת – מעבר לסיוע לצבא לבנון שאיננו עניינו של מאמר זה – נכונות, גם אם לא מספקת, לסיוע כלכלי ולשיקום בערוצים אחרים. למשל, תוכנית הבנק העולמי לשיקום נזקי המלחמה, LEAP (Lebanon Emergency Assistance Project), במסגרתה הועברו 250 מיליון דולר מתוך מיליארד דולר שהובטחו; והתחייבות של קטר לסיוע בתחום החשמל בגובה של 400 מיליון דולר.

המצוקה הכלכלית של חזבאללה

המכות הקשות שספג חזבאללה בעקבות הלחימה בישראל שינו את פני הארגון והובילו גם אותו למשבר כלכלי קשה, ויש הטוענים שאף החמור בתולדותיו, בעיקר מהסיבות הבאות:

- **העלייה המשמעותית בהיקף ההוצאות** של הארגון בעקבות מעורבותו הנמשכת בלחימה. לחזבאללה צורך דחוף בכספים לשיקום מערכי הארגון שנפגעו, להצטיידות באמצעי לחימה, לחידוש תשתיותיו ולגיוס ואימון פעילים צבאיים חדשים במקום אלה שנהרגו, מעבר למימון הנדרש לתפעולו השוטף של הארגון.
- **הצורך לעמוד בהתחייבויותיו כלפי האוכלוסייה השיעית שנפגעה במלחמה** (למעלה מ-300,000 מתושבי אזורי הלחימה עדיין לא שבו לבתיהם). חזבאללה הודיע ב-13 באוקטובר על השקת תוכנית לסיוע לעקורים שבתיהם נהרסו והתחייב לשלם עד 14,000 דולר לכל יחידת דיור, אך ניכר כי הוא מתקשה במתן מענה לדרישות אוכלוסייה מאוכזבת זו ומאמץ גישה לפיה המדינה הלבנונית צריכה לסייע לה. בנאומו ביום השנה השני לחיסול נסראללה ב-27 בספטמבר הדגיש מנהיג הארגון נעים קאסם את מחויבות חזבאללה לסייע לתומכיו על הקרבתם, אך הדגיש שוב כי האחריות לשיקום מלא מוטלת על כתפי המדינה והקהילה הבינלאומית.
- **הפגיעה הקשה בבנק של חזבאללה, אל-קרד אל-חסן**, בעקבות סדרת התקיפות הממוקדות של צה"ל נגד סניפי הבנק. תקיפות אלה פגעו ביכולת חזבאללה לנהל את הכלכלה המקבילה שלו מול הציבור השיעי (מתן תשלומים והלוואות). הארגון נאלץ לצמצם את מספר הסניפים ופועל כיום באופן מוצנע.
- **הלחץ הכלכלי על איראן המתקשה לסייע לחזבאללה כבעבר**. זאת, הן בשל הקשיים בהם היא נתקלת בערוצי העברת הכספים המוכרים מהעבר, והן בשל הקשיים הכלכליים בהם היא נתונה. קיימים דיווחים סותרים לגבי היקף הסיוע האיראני לחזבאללה כיום. ערוץ החדשות איראן אינטרנשיונל פרסם ב-7 באוקטובר דיווח לפיו בכירים איראנים ממשיכים להעביר מזוודות [מזומנים](#) ללבנון, בהמשך לפרסום בסוכנות הידיעות רויטרס על העברת 200 מיליון דולר

במהלך ספטמבר האחרון לטובת תשלומים לנפגעים השיעים מהמלחמה. עם זאת, גורם אמריקאי רשמי הכחיש דיווח זה, וייתכן שמדובר בהדלפה של הארגון כדי להפיג את אכזבת תומכיו השיעים.

- **התרחבות המאמץ הבינלאומי לעצירת העברות הכספים הבלתי חוקיות לחזבאללה.** פעילות זאת מובלת בעיקר על ידי משרד האוצר האמריקאי (OFAC), אשר הרחיב את הדריגנציות על מוסדות, גורמי חזבאללה וסיעות. באוגוסט השנה הוטלו סנקציות אמריקאיות על רשת של אנשי קש וחלפנים שהעבירו מיליוני דולרים לחזבאללה. לפעילות זאת שותפים גורמים במערב אירופה, במפרץ (בעיקר איחוד האמירויות) ובדרום אמריקה, שם מובילה ארגנטינה פעילות זו נגד חזבאללה.

- **השינוי במעמדו הפנימי של הארגון,** הנתון לניסיונות מצד הממשלה החדשה להצר את צעדיו ולצמצם את שליטתו הן על מעברי הגבול והן על משרדי ממשלה שמהם ינק כספים לתועלתו. זאת, במסגרת הביקורת הנרחבת על הארגון וההתנגדות מצד הציבור הלבנוני למלחמתו בשירות איראן. ניכר גם כרסום בתמיכתה של האוכלוסייה השיעית שנפגעה במלחמה וטרם נמצא לה מזור (לאחרונה פורסמו תוצאות סקר של מכון Statistics Lebanon, לפיו 63% מהשיעים בלבנון תומכים בהסכם עם ישראל ו-66% בהעברת הנשק של חזבאללה למדינה), ובצד זאת מסתמן חוסר נכונות מצד הבנקים וגורמים פרטיים לשתף פעולה עם מנגנוני חזבאללה.

עם זאת, חזבאללה אינו נואש מלאחר כיווני פעולה חדשים-ישנים לשיפור מצבו הפיננסי. במקביל להמשך ההברחות של מזומנים במזוודות מחו"ל, הארגון ממשיך להשתמש במטבעות קריפטו ובשיטות הברחה כמו החוואלה (שיטה להעברת כספים באמצעות רשת מתווכים, [המסלקים את החובות ביניהם מחוץ למערכת הבנקאית](#)). חזבאללה גם ממשיך לשאוב כספים ממקורות המימון הדלוחים של ממשלת לבנון (למשל, שימוש בכספי הרשויות המקומיות הנשלטים על ידי שר האוצר שהינו באופן מסורתי שיעי). מקור מימון נוסף הוא הקהילות השיעיות בחו"ל, בעיקר במערב אפריקה, גרמניה וארצות הברית, אשר עלולות להוות את "כספת החירום" ממנה ישתקם חזבאללה. לדוגמה, [ע'אלב כג'כ](#), מנהיג אחד המרכזים השיעיים הגדולים באפריקה בבירת חוף השנהב, מוגדר כאחד מהתורמים הגדולים ביותר לארגון.

האם ניתן לסייע ללבנון מבלי לחזק את חזבאללה?

בעקבות המלחמות האחרונות מסתמנת הזדמנות לשינוי המאזן הפנימי בין חזבאללה למדינה הלבנונית. זאת, לנוכח שתי התפתחויות במקביל: **חולשתו הנוכחית של חזבאללה**, בצד **השינוי בהנהגה הלבנונית** – הנשיא וראש הממשלה – המעוניינים בתיקונה של לבנון; בביטול עצמאותו של חזבאללה; בצמצום השפעת איראן; ובשיפור היחסים עם ישראל. לסיוע כלכלי חיצוני יכול להיות משקל חשוב בכיוון חיובי זה, אבל החשש העיקרי הוא שהכספים להבראת כלכלת לבנון או לשיקום האוכלוסייה שנפגעה במלחמה עלולים דווקא לשרת את האינטרסים של חזבאללה, שאנשיו וגורמי אמל השיעית, המשתפים עימו פעולה, משולבים בממשלה ובכל מוסדות המדינה.

כך, למשל, בממשלת לבנון הנוכחית מכהנים שרים מטעם ה"צמד השיעי" במשרדים המעורבים בכלכלה ובשיקום: שר האוצר (מאמל) ושרי הבריאות והעבודה (מחזבאללה), המשרתים את האינטרסים של הארגון. גם "מועצת הדרום" הממשלתית, אשר דרכה מועברים כספים המיועדים לשיקום, נשלטת לחלוטין על ידי אמל. הדבר בלט במיוחד במעורבות גורמי חזבאללה (לכאורה האזרחיים) בסיוע לשיעים שחזרו לזווטר אל-ע'רביה במסגרת פיילוט הנסיגה הראשון של צה"ל.

קיימות **שלוש גישות** עיקריות להתמודדות עם מלכוד זה של הסיוע הכלכלי ללבנון:

- **העברת הסיוע בשיתוף פעולה עם ממשלת לבנון** הן להבראת הכלכלה והן לשיקום נזקי המלחמה. החולשה העיקרית של עמדה זו נובעת מהקושי שהוצג במניעת זליגת הכספים לכיסיו של חזבאללה ו/או העברתם על ידי גורמים המזוהים עמו, כך שיוכל לטעון שסיוע זה ניתן בזכותו באופן שישמר את מעמד הארגון, בעיקר מול האוכלוסייה השיעית הנתמכת על ידו.

- **הימנעות בשלב זה מכל סיוע**, ובמיוחד זה המיועד לשיקום האוכלוסייה השיעית, תוך המשך התניית כל תמיכה כלכלית בלבנון בפירוק חזבאללה מנשקו. לטענת התומכים בגישה זו, כל עוד חזבאללה נהנה מיכולותיו הצבאיות השווריות ומנוכחותו בממשלה ובמוסדות הלבנוניים, הסיוע ינוצל לחיזוקו; ייפגע במאמץ להמשך שחיקת יכולותיו ולהחלשתו; וימנע התרחקות נוספת של האוכלוסייה השיעית מהארגון.

• **העברת סיוע לשיפור מצב האוכלוסייה שאינה שיעית** באמצעות קידום פרויקטים ייעודיים לטיפול במגזרים האחרים בלבנון (בעיקר הסונים וכן הנוצרים והדרוזים) הסובלים מהמצב הכלכלי הקשה. זאת, כדי לחזקם מול השיעים, תוך המשך הפעלת הלחץ על האוכלוסייה השיעית להרחקתה מחזבאללה.

לישראל אינטרס ברור בחיזוק המדינה הלבנונית ובהמשך החלשתו של חזבאללה, אך יכולתה להשפיע בסוגיית הסיוע ללבנון מוגבלת. השפעתה מתאפשרת בעיקר באמצעות השיח עם ארצות הברית, המכירה בחשיבות הסיוע ללבנון ופועלת לקידומו. **עמדתנו** היא שישראל צריכה להשתלב במאמצים האמריקאיים והבינלאומיים האחרים ולתמוך הן בסיוע לכלכלה הלבנונית והן בסיוע לשיקום הדרום, אך לדרוש את **כינונם של מנגנונים ייעודיים מפוקחים** להגבלת המעורבות של גורמי חזבאללה ומניעת האפשרות כי כספים אלה ישרתו אותו.

בתוך כך ניתן לדרוש את נטרול המשרדים והמוסדות הנשלטים על ידי חזבאללה מטיפול בכספי הסיוע ובשיקום של השיעים; העברת כספים לאוכלוסייה השיעית ישירות על ידי "מועצת השיקום והפיקוח" (ולא באמצעות "מועצת הדרום"), תוך הבלטת תרומתה של המדינה הלבנונית; כינון גוף ייעודי לבדיקת זכאות העקורים ולסיוע לחוזרים לאזורים שאותם מפנה צה"ל תוך דחיקת הארגונים האזרחיים של חזבאללה; גיבוש מנגנון פיקוח שיוודא כי כל קבלני הביצוע אינם אנשי חזבאללה וכי הכספים מגיעים לייעדם. כל זאת, במקביל להמשך הלחץ הצבאי (ישראל) והכלכלי (ארצות הברית והגורמים הבינלאומיים) על חזבאללה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ, רינת חרש ואלדד שביט.